

Referat fra møte i Komiteen for internasjonale spørsmål (KISP) 3. mars 2021

KR 48.14/21

Til stede fra KISP:

Ragnhild Mestad (leder), Pål Kristian Balstad, Per Bondevik, Kåre Eriksen, Gina Lende (kun sak 1), Ina Libak, Robert Mood, Lovisa Mienna Sjøberg, Sofie Nordvik, Mattias Slettholm (sak 6-14), Elin Finnseth Sæverås (observatør fra NKR)

Tilstede fra sekretariatet:

Berit Hagen Agøy (internasjonal direktør), Wenche Fladen Nervold (seksjonsleder Diakoni og samfunn), Liv Janne Dehlin, Beate Fagerli, Anders Jordet, Per-Ivar Våje, Guro Almås (referent)

KISP 01/21: Åpning ved KISP-leder Ragnhild Mestad.

Presentasjon av KISP-medlemmene:

Ragnhild Mestad

Fagrådgiver i Det Norske Misjonsselskap (NMS), sosialantropolog. Oppvokst i og feltarbeid fra Kamerun. Jobber med diakoni, kirkelig organisasjonsutvikling med bistandsstøtte. Følger opp Afrika, særlig Madagaskar, Kamerun og Etiopia. Satt i KISP i forrige periode.

Særlige interesser: Bistand, misjon, utviklingspolitikk, anti-korrupsjon, kirkers roller i fredsprosesser og utvikling.

Elin Sæverås

Sitter i KISP som observatør for Norges Kristne Råd (NKR).

Oppvokst i Japan, fagbakgrunn innen teologi, community development, antropologi, tverrkulturell kommunikasjon, språk. Jobbet i Kirkens Nødhjelp som regional rådgiver på gender, koordinerte Norad-prosjekt på kjønnslemlestelse i Øst-Afrika, vært personalrådgiver i NLM sin utenlandsavdeling. Satt fire år i Skaperverk- og bærekraftsamarbeidet, deltatt i arbeid med Rettferdskonferansen. I dag prosjektleder for Global uke mot moderne slaveri.

Særlige interesser: Ansvarlig næringsliv, ulike former for moderne slaveri, arbeid med bærekraftsmålene, religiøse aktørers rolle i klima-, utviklings- og fredsarbeid.

Pål Kristian Balstad

Prest i Trefoldighetskirken (ett år nå). Fått oppdrag om å etablere en freds- og forsoningskirke midt i Oslo (ved Regjeringskvartalet). Sette kirkelig fredsengasjement på kartet inn mot politiske myndigheter. Utdanning fra MF i Oslo og TF i København.

Særlige interesser: Bærekraftsmålene er sentralt. Forsoning, ulike måter å tenke forsoning på. Kirkens samfunnsansvar -kraftfullt.

Sofie Nordvik

Jobber i KFUK-KFUM Global, ansvar for klimaporteføljen. Kontakt med frivillige. Jobber politisk, nasjonalt og internasjonalt, vært LNU-representant i klimaforhandlingene.

Interesseområder: Klima og miljø. Hvordan ungdom kan påvirke prosesser som er langt borte fra dem, men har stor betydning. Kan gjerne bidra til skrivning, formulering!

Gina Lende

Religionshistoriker, postdoc. på MF. Spesielt opptatt av samtidstema knyttet til religion og politikk; religion og konflikt; religion og fredsbygging. Hovedkompetansen er på kristendom, men også islam. PhD i religionshistorie (2015) om framveksten av pinsebevegelsen i Latin-Amerika (Guatemala) og Vest-Afrika (Nigeria). Tidligere leder for PRIO Cyprus Centre i Nicosia, Kypros. Jobber nå hovedsakelig med Nigeria. Har også et prosjekt i Nigeria med MKR og KV. Satt i KISP i forrige periode og har også jobbet i Mellomkirkelig råd.

Særlige interesser: Religion, konflikt, fredsbygging.

Lovisa Mienna Sjøberg

Førsteamanuensis ved Samisk høyskole. Forskningsinteresser: menneskets relasjon til skapelsen, fra samisk kontekst. Kristendommens historie.

Hatt en del samarbeid med Samisk kirkeråd og Samiska rådet i Svenska kyrkan.

Særlig interesser: Bærekraft, miljø og relasjonen mellom menneskerettigheter og miljø. Det grønne skiftet blir brukt som argument for å radere ut samiske rettigheter til land og vann.

Robert Mood

Jobbet ni år for Forsvaret i Nord-Norge, og ni år ute i verden: Midtøsten, Libanon, Israel, Damaskus, Jordan, Egypt. Balkan i 2-3 perioder, og hatt 15-20 kortere opphold i Afghanistan mellom 2010 og 2020.

Som styreleder i Røde Kors, jobbet blant annet med Mellom- Amerika, Sentral-Afrika og Nord-Korea. For tiden engasjert som foredragsholder for Oratio, i verdibasert ledelse mm., og underviser avgangsklassen på ungdomsskolen.

Særlige interesseområder: Vi lever i en brytningstid, både når det gjelder klima, natur, demokrati, fred, rettferdighet og bærekraftig utvikling. Kirken kan ha en stemme med større tyngde enn den har i dag.

Kåre Eriksen

Vært i Kirkens Nødhjelp i 6 måneder, ansvarsområder: styrke sivilsamfunnet, programkvalitet og bærekraft. Før det vært mange år i Digni. Oppvokst i Tanzania, vært innom Israelmisjonen, jobbet i Areopagos flere år. Religionsviter med utviklingsstudier i bunn. Studert i Sør-Afrika og Norge. Bistandsgeneralist. Har ledet sivilsamfunnets antikorrupsjons-gruppe.

Særlige interesseområder: Sivilsamfunn, shrinking space, klima og miljø. Bærekraftsmålene er en selvfølge. Antikorrupsjon - et underkommunisert problem.

Per Nitter Bondevik

Utdannet sosialøkonom. Jobbet med bistand og utvikling i 20 år. Misjonsalliansen i Bolivia, KN i ulike roller, Ledet Etisk handel Norge. Ledet Rettferdskonferansen. Nå halv stilling i Fokus. Genderization. Samtidig konsulent i Scanteam - gir bistand til bedrifter og kommuner.

Særlige interesseområder: Næringsliv og menneskerettigheter. Bærekraftige investeringer. Samarbeid mellom næringsliv, myndigheter, fagbevegelse, sivilsamfunn.

Ikke så glad i boikott, forbedringsfokuseret. Kirken er av og til eneste institusjon på bakken. Lurt å rydde hjemme før man klager på andre, men av og til må man kaste stein i glasshus også.

Ina Rangønes Libak

Sosionom, jobber i rusomsorgen og i et vikariat på avrusning. Sitter i Ås kommunestyre og Viken fylkesting. AUF-leder 2018-20, nestleder før det.

Særlige interesseområder: Klima og miljø. Enig i at vi er i en brytningstid. Det å ta Norge inn i bærekraftens tidsalder er rammen rundt alt vi gjør.

Mathias Slettholm

Politisk rådgiver i SOS barnebyer, jobbet i Agenda før det. Vært internasjonal sekretær i krfu. Var i 2016 rådgiver for generalsekretær Hilde Frafjord Johnson, med fokus på internasjonal politikk og bistand. Skrev KrFs alternative utviklingsmelding (2016).

Særlige interesseområder: Utviklingspolitikk, bistand, barns rettigheter.

KISP 02/21: Godkjenning av innkalling og dagsorden

Vedtak:

- Innkalling og dagsorden ble godkjent.

KISP 03/21: Introduksjon om Mellomkirkelig råd og KISPs plassering i kirkestrukturen og introduksjon til det økumeniske landskapet (informasjonssak)

Internasjonal direktør Berit Hagen Agøy ga en innføring i MKRs historie og ansvarsområde, og KISP sin rolle i MKR. Se vedlagt pp-presentasjon.

KISP 04/21: Orienteringssaker

Vedtak:

- Sakene ble tatt til orientering.

KISP 05/21: Oppkjøring til KVs generalforsamling 2022: Presentasjon av «Assembly Booklet» Vedtakssak: Innspill

Beate Fagerli ga en innføring i planene for KVs generalforsamling, temaet og Assembly booklet. Se vedlagt pp-presentasjon.

Life and Work-strømmen er særlig KISP-relevant: Advocacy, solidaritet, diakoni, rettighetsarbeid.

Momenter fra samtalen i KISP:

- Det er et spennende dokument. Bra at det starter med en **tydelig forankring** i den kristne troen.
- Kirkene må **adressere dilemma**, særlig der man har utfordringer internt. Eksempelvis har ikke kirkene i Sverige eller Norge tatt tilstrekkelig oppgjør med medvirkningen til kolonialistisk politikk overfor den samiske befolkningen.

- **Økende ulikhet**, som bryter med det kristne menneskesynet, kunne vært enda grundigere behandlet. Kirkene må stå opp mot individualisme og økende ulikhet mellom fattige og rike.
- **Innskrenkningen av det demokratiske handlingsrommet** kunne vært beskrevet mer.
- **Konsekvensene av covid-19** er litt underkommunisert, det er et alvorlig tilbakeslag når det gjelder å oppnå bærekraftsmålene.
- I lys av tidsperspektivet (denne generalforsamlingen vil danne grunnlag for kirkenes arbeid frem til 2030), kunne noen av temaenes **eksistensielle** karakter vært sterkere betonet (eks.: klima, natur, teknologi, atomvåpen).
- **Savner naturkrisen** i dokumentet - natur og klima går hånd i hånd.
- Savner et **«Call to action»** under klimaavsnittet. Kirkene må etterlyse en politikk på alle samfunnsnivå som svarer på tilstandsbeskrivelsene fra IPBES og UNFCCC.
- Noen aktører, for eksempel **næringslivet**, er ikke nevnt i dokumentet.

Vedtak:

- KISP ber om at innspillene over blir tatt inn i forberedelsene til Kirkemøtets behandling av KVs generalforsamling.
- KISP ønsker å formulere et kort notat om Assembly Booklet til Dnks delegater til generalforsamlingen.

KISP 06/21: Valg av to medlemmer til KISPs arbeidsutvalg (vedtakssak)

Vedtak:

- Gina Lende og Robert Mood velges som medlemmer av KISP AU for 2021-2022.

KISP 07/21: Strategi for Mellomkirkelig råds engasjement for rettferdig fred i Palestina og Israel

Berit Hagen Agøy innledet om revideringen av strategien.

Innspill fra KISP:

- **Veldig bra og gjennomarbeidet dokument** som forklarer MKRs posisjoner og strategi godt.
- Omfattende dokument som går langt og dypt inn i politisk analyse - **litt mye analyse** for en strategi?
- Forankringen i verdigrunnlaget og **Rettferdig fred** er spennende og bra. En måte å unngå å starte med en posisjon som kan bli polariserende. Kan også knyttes til **«forsoningens tjeneste»** (2 Kor 5)
- Viktigere for Dnk å kjempe for innholdet i Rettferdig fred enn konkrete politiske løsninger som f.eks. **tostatsløsningen**.
- **Det kristne nærværet** og dialogansvaret som følger med det, er viktig. Svært alvorlig at regionen er i ferd med å bli tømt for kristen tilstedeværelse.
- **Posisjonen i forhold til boikott kan forklares bedre**
- En konkret formulering om BDS-bevegelsen kan misforstås og bør omformuleres.

Vedtak:

- KISP ber om at innspillene over blir tatt med i MKRs videre behandling av strategien.

KISP 08/21: Utvikle en helhetlig policy om Den norske kirkes arbeid med migrasjon, asylpolitikk og solidaritet med mennesker på flukt

Migrasjons- og menneskerettighetsrådgiver Anders Jordet presenterte utredningen fra MRU og det pågående arbeidet med policydokumentet. KISP hadde en kort samtale med Anders.

Vedtak:

- KISP takker for utredningen fra MRU og ber om at den blir gjort kjent i Dnk og eksternt og brukt som utgangspunkt for dialog med beslutningstakere og andre aktører på feltet.
- Når mennesker tvinges til å flytte på seg eller velger det selv, har det årsaker: De utsettes for store farer underveis, og integreringen der fremme er krevende. Disse problemstillingene henger sammen og må derfor adresseres sammen. KISP ber om at policydokumentet som er under arbeid på Dnks arbeid på feltet, tar inn en analyse av årsaker til flukt og migrasjon, og kobler kirkens ansvar opp mot dette.

KISP 09/21: Prioriterte saker for KISP 2021-2023 (vedtakssak: forslag til MKR)

Vedtak:

- KISP AU utarbeider et notat med forslag til tema på bakgrunn av diskusjonen i KISP, som sendes som saksdokument til Mellomkirkelig råds april-møte. Dokumentet sendes KISP-medlemmene for innspill.
- KISP AU bes om å jobbe videre med konkretisering av prioriteringene på bakgrunn av notatet, og KISP fortsetter diskusjonen på sitt neste møte.

KISP 10/21: Pandemi, bærekraftsmålene og kirkenes respons (informasjons- og diskusjonssak)

Innledninger ved Dan Banik (UiO) og Kjell Nordstokke (VID).

Saken var delt i to deler, først innledning av Dan etterfulgt av samtale, deretter innledning ved Kjell etterfulgt av samtale.

Momenter fra Dan Baniks innledning og samtalen i KISP:

- Pandemien har gjort at mye av den positive utviklingen vi så i årene før, har blitt reversert. Men det er også viktig å ikke skylde alt på pandemien. Verden var off track på bærekraftsmålene også før pandemien.
- I f.eks. India og en del afrikanske land er bærekraftsmålene blitt mer politisk betente og blir kritisert for å fokusere på fremtidige generasjoner på bekostning av akutte aktuelle problemer.
- Finansiering er et hovedproblem, det har vært det som manglet også på tidligere reformer/agendaer osv.; det fører til skepsis i utviklingsland.
- I 2030-agendaen er næringslivet med og har vist stor entusiasme, f.eks. i Norge. Men i utviklingsland ser vi ikke den samme entusiasmen fra næringslivet.
- «Leave no one behind»-prinsippet er ekstremt viktig. De som er mest berørt av pandemien, er de fattigste av de fattige. Et problem er data, vi vet ikke alltid hvem de er, hvor de bor osv.
- Et viktig arbeid de neste årene er revidering av mål og indikatorer
- Det er mange pessimistiske utviklingstrekk, men de kan alle også snus til optimisme, for det er ting det er mulig å gjøre noe med.
- Målene er våre mål, ikke «FN sine». Samtidig som staten er hovedpliktberer, kan andre deler av samfunnet, som kirkene, fungere også der staten ikke har evne eller vilje til å oppfylle målene.

- Mange aktører som er opptatt av SDGene, har ikke noe godt svar på hva slags endring målene har ført til i egen virksomhet - det er det sentrale.
- Målene er ikke veldig innrettet mot sivilsamfunnet, samtidig som vi opplever tilbakeskritt for sivilsamfunnets handlingsrom
- Koblingen mellom menneskerettigheter og SDG er av og til underkommunisert, men særdeles viktig for at det ikke blir SDG-vasking, men faktiske resultater
- KISP kan ta en rolle i forhold til innholdet i begrepet bærekraftig utvikling og tilnærmingen til «fra ord til handling» i en brytningstid. Vi kan også vurdere å diskutere oss frem til en enkel modell som beskriver nåsituasjonen på en enkel og oversiktlig måte.

Momenter - Kjell Nordstokkes innledning og samtalen i KISP:

- Bærekraftsmålene bekrefter kirkens agenda. Således en gylden mulighet for kirkene.
- Men de tar ikke på alvor makt og ulikhet.
- Flyktningetematikken mangler i SDGs, det var frykt for at europeiske land ville falle av hvis det kom med.
- Kirken må anvende en utvidet forståelse av sivilsamfunnet, være grasrotorientert. I noen land er NGOer middelklassens mulighet, reflekterer ikke nødvendigvis de fattiges liv.
- Pandemien har avslørt:
  - o Makten bak ulikhet
  - o Helse som grunnleggende
  - o Post-pandemisk strategi må være de-sentrering, skolering, opplæring, myndiggjøring.
- Mange kirker definerer seg på utsiden av sivilsamfunnet fordi de identifiserer sivilsamfunnet med middelklassen. Fagbevegelsen liker heller ikke å bli satt i NGO-båsen.
- Kirkelige aktører har sete i FN etc., det bidrar til at det også blir en kamp om posisjoner i kirkene. I en del afrikanske land er kirkene store og har mye makt, det kan også komplisere.
- KISP betjener først og fremst de sentralkirkelige råd, men kan også bidra til å myndiggjøre lokale menigheter til å spille en konstruktiv rolle, f.eks. foran valg. Borg biskop har SDG som fast del av agendaen på visitaser, og tar det opp med ordførere, på skoler og med menighetene. Vi må ta medansvar for å gjøre grasrotkirken kompetent.
- Vi kan ikke ta på oss å vurdere alle mål og delmål likt, men velge ut noen, f.eks. likestilling, miljømålene.
- Religion er tilbake på den offentlige agendaen. Religionskritikken må ikke bli sløv; hvis vi sier at religiøse aktører har en positiv rolle, må religionskritikken også følge med.
- Verdensbanken og andre er opptatt av å samarbeide med religiøse aktører. Det kan også føre til at de gir legitimitet til aktører som representerer ekstremt konservative tolkningsmetoder.
- Kirken har historisk hatt en viktig rolle i etterkant av kriser. Kirken tok seg av de syke og gravla de døde, da ingen andre så ut til å bry seg. I Finland på slutten av 80-tallet, da masse arbeidsplasser forsvant, tilbød menigheter sosiale møtesteder, og arbeidsplasser. Returen til normale forhold ble lettere på grunn av det sosiale rommet som kirken tok ansvar for. Kirken har også lang tradisjon i nødhjelpsarbeid, har ofte vært de første med hjelpevirksomhet etter katastrofer.
- I dag forsøker ikke kirkelige aktører å ha noen monopolsituasjon, de er mer opptatt av samhandling enn tidligere. Dette er en grunn til at man har omfavnet SDGene.
- Skaper vi kirker i vårt eget bilde med bistand/finansiering av kirker i sør? Av og til bedre å la dem være i fred? Men vi trenger kraften fra periferien.

KISP 11/21: Den norske kirke som investor og innkjøper: Bidrar vi til bærekraftsmålene? (informasjons- og diskusjonssak)

Innledninger fra Per Bondevik (KISP og FOKUS), Marit Omland Nordbotten (KA), Kåre Rønningen (KNIF), Ole Wilhelm Meyer (OVF), Sigrid Klæboe Jacobsen (Tax Justice Network Norge), Kristian Kopperud (KR). Se vedlagte pp-presentasjoner.

Momenter fra samtalen i KISP:

- Hvor mye vet vi om konsekvenser for miljø og for urfolk av investeringer i vindkraft? Er dette noe KISP kan bringe frem kunnskap om?
- OVF kan ikke ha retningslinjer som hindrer MR-brudd, men kan redusere risikoen. Og når vi oppdager brudd, følges det opp systematisk, og reageres når vi ser ting som ikke er på plass.
- I NKR's kartlegging fra 2020 rapporterer innkjøpere i menighetene at de ikke vet hvilke varer som er etiske, eller mangler tilgang på de varene. Mye av løsningen ligger på det politiske plan og på næringslivssiden. Det er også et stykke igjen i å få inn refleks i kirkene om å kjøpe etisk.
- Ikke så vanskelig å se hva Dnk skal gjøre «i eget hus», men hvordan forholder vi oss som endringsagent overfor f.eks. oljefondet og skatterettferdighetstematikk?
- Marit: Vi kan bistå menigheter som vil stille krav, med gode formuleringer
- Kåre: Tenk redusere risiko mest mulig (ikke fjerne den).
- Sigrid: Oppfordrer dere til å ha fokus på ulikhet, skru opp skatteetikken mange hakk, la selskapene føle konsekvensene av å ikke være åpne eller ikke betale skatt. TJN kan bistå.
- Ole Wilhelm: Innse at kapitalforvaltning krever kompetanse. Gå sammen, dele informasjon, innse at det vil gå galt, men håndtere det når det gjør det.
- Kristian: Det handler om å unngå å gjøre synd, og å gjøre godt. Kirken har et omdømme, samfunnsposisjon, aktørrolle som representerer større verdier enn vår finanskapital. Se den rollen inn mot næringsliv for å få til impact-investeringer for å dyrke frem det gode.

KISP 12/21: Eventuelt

Det var ingen eventuellsaker.

KISP 13/21: Neste møte

Vedtak:

- Neste KISP-møte blir onsdag 22. september.

KISP 14/21: Kort møteevaluering

- Godt møte, gode innledninger, god balanse mellom innledninger og samtale/diskusjon, og god saksforberedelse.
- Vedtakssaker trenger tydeligere bestilling og bedre tid til behandling.